

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
Факультет інженерії та комп'ютерних технологій

Кафедра «Технічний сервіс в АПК»

ВЗАЄМОЗАМІННІСТЬ, СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА
ТЕХНІЧНІ ВИМІРЮВАННЯ

Методичні вказівки до практичної роботи №3
на тему: **«СИСТЕМА ДОПУСКІВ І ПОСАДОК ISO»**

напрямок підготовки 6.050503 «Машинобудування»

ОКР Бакалавр
(на основі повної загальної середньої освіти)

2018

Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання.
Методичні вказівки до практичної роботи №3 на тему «СИСТЕМА ДОПУСКІВ І ПОСАДОК ISO» для студентів напрям підготовки 6.050503 «Машинобудування» ОКР Бакалавр (на основі повної загальної середньої освіти) Таврійський державний агротехнологічний університет, 2018. – 12 с.

Розробили: к.т.н., проф. Серий І.С.,
к.т.н., доц. Паніна В.В.,
ас. Полудненко О.В.

Рецензент: доц. Дашивець Г.І.

Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри
“Технічний сервіс в АПК” .
Протокол № від . .2018 р.

Схвалено і рекомендовано до впровадження в навчальний процес
методичною комісією факультету інженерії та комп’ютерних
технологій
Протокол № від . .2018 р.

СИСТЕМА ДОПУСКІВ І ПОСАДОК ISO

Практична робота № 3

МЕТА РОБОТИ: Вивчити терміни і визначення відносно системи допусків і посадок ISO. Навчитися визначати параметри посадок, наносити на кресленики посадки, поля допусків і граничні відхили.

1 ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО РОБОТИ

1.1 Завдання для самостійної підготовки до роботи

Вивчити основні поняття і визначення: система допусків і посадок ISO, типи гладких циліндричних з'єднань, посадки в системі отвору і в системі валу, одиниця допуску, інтервали діаметрів, квалітет, число одиниць допуску, приклади застосування квалітетів, ряди основних відхилів, побудова поля допуску, основний та додатковий набори полів допусків, температурний режим, передбачений у системі допусків і посадок ISO.

1.2 Питання для самопідготовки

1.2.1 Що таке: система допусків і посадок ISO, які є види гладких циліндричних з'єднань?

1.2.2 Що таке: посадки в системах отвору і валу?

1.2.3 Що таке: одиниця допуску, інтервали діаметрів, квалітет, число одиниць допуску?

1.2.4 Вивчити приклади застосування тих чи інших квалітетів.

1.2.5 Що таке: основний відхил, ряди основних відхилів, побудова поля допуску?

1.3 Рекомендована література

1. Сірий І.С. Взаємозамінність, стандартизація і технічні вимірювання (2-е видання доповнене і перероблене): Підручник/ І.С. Сірий. – К.: Аграрна освіта, 2009. – 353 с.
2. Серый И.С. Взаимозаменяемость, стандартизация и технические измерения.-2-е изд., перераб. и доп.-М.: Агропромиздат, 1987.-367с.
3. Сірий І.С., Колісник В.С. Взаємозамінність, стандартизація і технічні вимірювання. -Київ.:Урожай, 1995.-264с.
4. Якушев А.И. Взаимозаменяемость, стандартизация и технические измерения: Учебник.-5-е изд., перераб. и доп.– М.: Машиностроение, 1979.– 343 с.
5. Якушев А.И. и др. Взаимозаменяемость, стандартизация и технические измерения: Учебник для втузов/А.И. Якушев, Л.Н. Воронцов, Н.М. Федотов.-6-е изд., перераб. и доп.– М.: Машиностроение, 1986.– 352 с.

2 ВКАЗІВКИ З ВИКОНАННЯ РОБОТИ

2.1 Програма роботи

2.1.1 Записати умовне позначення заданої посадки. По таблицях стандарту визначити граничні відхилення розмірів отвору і валу.

2.1.2 Побудувати схему полів допусків з'єднання.

2.1.3 Визначити граничні розміри, допуски розмірів отвору та валу, допуск посадки, граничні значення зазорів або натягів.

2.1.4. Викреслити ескізи з'єднання та його деталей.

2.2 Вихідні дані до виконання роботи

$$\text{Посадки } 36 \frac{H11}{d11}, 36 \frac{U8}{h7}$$

2.3 Рекомендації щодо виконання роботи й оформлення звіту по визначенню параметрів гладкого циліндричного з'єднання

2.3.1 Записуємо умовне позначення посадки

$$36 \frac{H11}{d11},$$

де 36 – номінальний діаметр з'єднання, мм;

H11 – поле допуску отвору;

H – основний відхил отвору;

11 – квалітет отвору;

d11 – поле допуску валу;

d – основний відхил валу;

11 – квалітет валу.

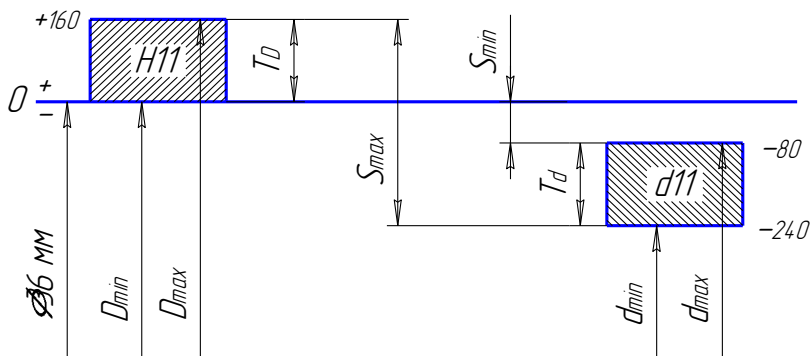
Посадка в системі отвору з зазором.

2.3.1.1 За таблицями стандарту ГОСТ 25346-82 “Поля допусков и рекомендуемые посадки” визначаємо граничні відхилення розмірів отвору та вала

Отвір 36 H11($_{0}^{+0.16}$) мм;

Вал 36 d11($_{-0.24}^{-0.08}$) мм.

2.3.1.2 Будуємо схему полів допусків з'єднання

2.3.1.3 Визначаємо граничні розміри отвору та вала

$$D_{\max} = D_n + ES; \quad (1)$$

$$D_{\min} = D_n + EI; \quad (2)$$

$$d_{\max} = d_n + es; \quad (3)$$

$$d_{\min} = d_n + ei; \quad (4)$$

де $D_{\max}$, $D_{\min}$ – найбільший та найменший граничні розміри отвору, мм;

$d_{\max}$, $d_{\min}$ – найбільший та найменший граничні розміри вала, мм;

D_n , d_n - номінальний розмір отвору та вала, мм;

ES , EI - верхній і нижній граничні відхили отвору, мм;

es , ei - верхній і нижній граничні відхили вала, мм.

$$D_{\max} = 36,00 + 0,16 = 36,16 \text{ мм};$$

$$D_{\min} = 36 + 0 = 36 \text{ мм};$$

$$d_{\max} = 36,00 + (- 0,08) = 35,92 \text{ мм};$$

$$d_{\min} = 36,00 + (- 0,24) = 35,76 \text{ мм}.$$

2.3.1.4 Визначаємо допуски розмірів отвору T_D , вала T_d , посадки T_Σ

$$T_D = D_{\max} - D_{\min} = ES - EI, \quad (5)$$

$$T_D = 36,16 - 36,00 = 0,16 \text{ мм};$$

$$T_d = d_{\max} - d_{\min} = es - ei, \quad (6)$$

$$T_d = 35,92 - 35,76 = 0,16 \text{ мм};$$

$$T_\Delta = T_D + T_d; \quad (7)$$

$$T_\Delta = 0,16 + 0,16 = 0,32 \text{ мм}.$$

2.3.1.5 Визначаємо граничні значення зазорів

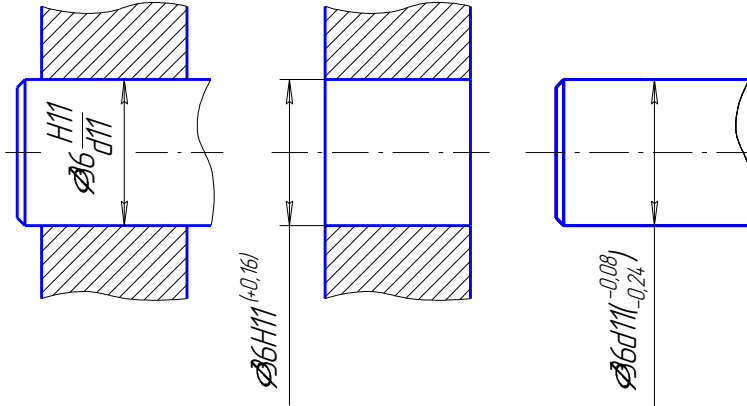
$$S_{\max} = D_{\max} - d_{\min} = ES - ei, \quad (8)$$

$$S_{\max} = 36,16 - 35,76 = 0,40 \text{ мм};$$

$$S_{\min} = D_{\min} - d_{\max} = EI - es \quad (9)$$

$$S_{\min} = 36,00 - 35,92 = 0,08 \text{ мм.}$$

2.3.1.6 Викреслюємо ескізи з'єднання та його деталей і позначаємо на них посадку і розміри деталей з полями допусків і граничними відхиленнями

2.3.2 Записуємо умовне позначення посадки

$$36 \frac{U8}{h7},$$

де 36 – номінальний діаметр з'єднання, мм;

U8 – поле допуску отвору;

U – основне відхилення отвору;

8 – квалітет отвору;

h7 – поле допуску валу;

h – основний відхил валу;

7 – квалітет валу.

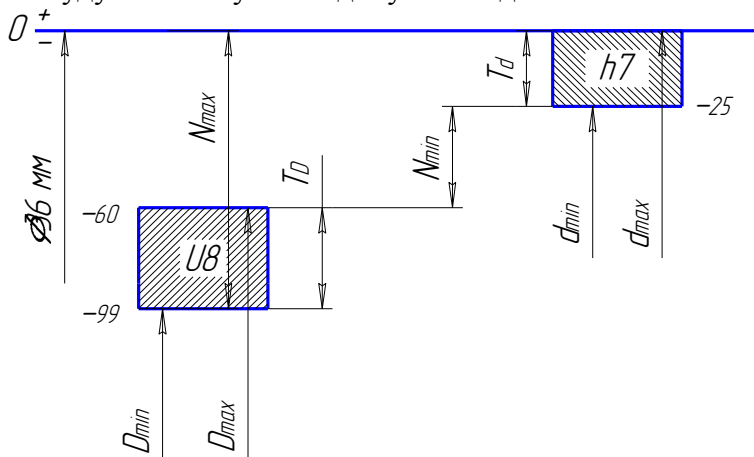
Посадка в системі валу з натягом.

2.3.2.1 За таблицями стандарту “Поля допусков и рекомендуемые посадки” визначаємо граничні відхили розмірів отвору та валу

$$\text{Отвір } 36 \text{ U8}_{(-0,099}^{0,060}) \text{ мм;}$$

$$\text{Вал } 36 \text{ h7}_{(-0,025}^0) \text{ мм.}$$

2.3.2.2 Будуємо схему полів допусків з'єднання

2.3.2.3 Визначаємо граничні розміри отвору та валу за формулами (1), (2), (3), (4)

$$D_{max} = 36,00 + (-0,06) = 35,94 \text{ мм};$$

$$D_{min} = 36,000 + (-0,099) = 35,901 \text{ мм};$$

$$d_{max} = 36 + 0 = 36 \text{ мм};$$

$$d_{min} = 36,000 + (-0,025) = 35,975 \text{ мм}.$$

2.3.2.4 Визначаємо допуски розмірів отвору T_D , валу T_d , посадки T_Δ за формулами (5), (6), (7)

$$T_D = 35,940 - 35,901 = 0,039 \text{ мм};$$

$$T_d = 36,000 - 35,975 = 0,025 \text{ мм};$$

$$T_\Delta = 0,039 + 0,025 = 0,064 \text{ мм}.$$

2.3.2.5 Визначаємо граничні значення натягів

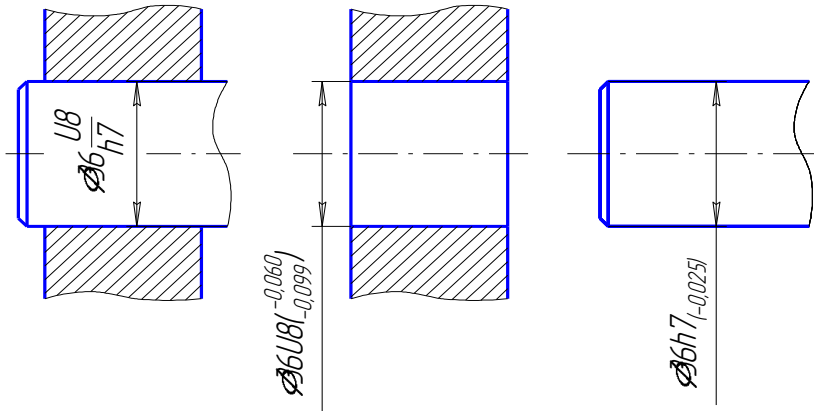
$$N_{\max} = d_{\max} - D_{\min} = es - EI, \quad (10)$$

$$N_{\max} = 36,000 - 35,901 = 0,099 \text{ мм};$$

$$N_{\min} = d_{\min} - D_{\max} = ei - ES, \quad (11)$$

$$N_{\min} = 35,975 - 35,940 = 0,035 \text{ мм}.$$

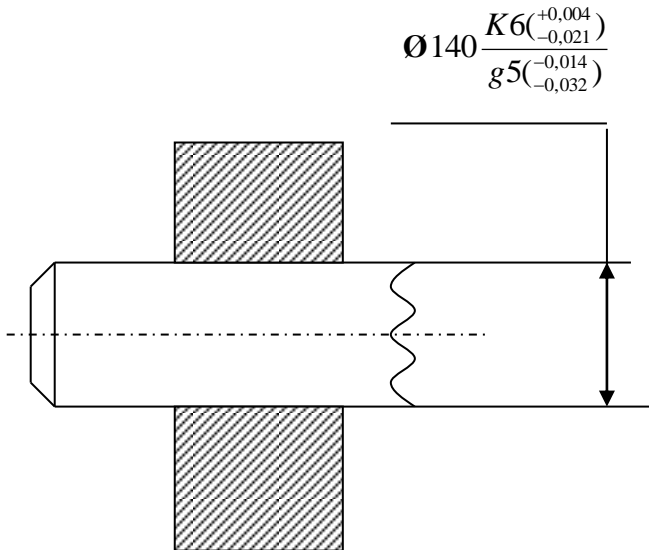
2.3.2.6 Викреслюємо ескізи з'єднання та його деталей і позначаємо на них посадку і розміри деталей з полями допусків і граничними відхилами

2.4 Питання для самоконтролю

1. ПОСАДКА ЗАДАНА В СИСТЕМІ

- a) отвору
- b) валу
- c) комбінована

2. НАЙБІЛЬШИЙ ГРАНИЧНИЙ РОЗМІР ОТВОРУ $D_{\max}$

- a) 140,004 мм
- b) 139,979 мм
- c) 140,000 мм

3. НАЙМЕНШИЙ ГРАНИЧНИЙ РОЗМІР ОТВОРУ $D_{\min}$

- a) 140,000 мм
- b) 139,968 мм
- c) 139,979 мм

4. НАЙБІЛЬШИЙ ГРАНИЧНИЙ РОЗМІР ВАЛУ $d_{\max}$

- a) [ ] 139,986 мм
- b) [ ] 139,968 мм
- c) [ ] 139,979 мм

5. НАЙМЕНШИЙ ГРАНИЧНИЙ РОЗМІР ВАЛУ $d_{\min}$

- a) [ ] 139,986 мм
- b) [ ] 139,968 мм
- c) [ ] 140,004 мм

6. ДОПУСК РОЗМІРУ ОТВОРУ T_b

- a) [ ] 0,025 мм
- b) [ ] 0,018 мм
- c) [ ] 0,043 мм

7. ДОПУСК РОЗМІРУ ВАЛУ T_d

- a) [ ] 0,018 мм
- b) [ ] 0,043 мм
- c) [ ] 0,025 мм

8. НАЙБІЛЬШИЙ ГРАНИЧНИЙ ЗАЗОР $S_{\max}$

- a) [ ] 0,007 мм
- b) [ ] 0,043 мм
- c) [ ] 0,036 мм

9. НАЙМЕНШИЙ ГРАНИЧНИЙ ЗАЗОР $S_{\min}$

- a) [ ] -0,007 мм
- b) [ ] -0,036 мм
- c) [ ] -0,043 мм

10. ДОПУСК ПОСАДКИ T_{Δ}

- a) [ ] 0,043 мм
- b) [ ] 0,025 мм
- c) [ ] 0,036 мм

